

POUČENIA

Z KONFERENCIE FILOZOFICKÝCH PRACOVNÍKOV

IX. sjazd KSC a KSS znamenajú medzník na našej ceste k socializmu. Vytýčili nielen budovateľské úlohy, ale aj významné predsavzatia vo výstavbe novej ideologickej nadstavby. „Treba opustiť úzke, umelé a neživotné koncepcie „umenia pre umenie“ a „vedy pre vedu“, kultúry ako samoučelu. Naša kultúra, naša nová veda a nové umenie musia slúžiť životu, musia hodnoty novej spoločnosti rozmnožovať a umocňovať, musia prekonávať prekážky a musia robiť život ľudu šťastnejším a radostnejším“ (Št. Bašťovanský).

Filozofická konferencia je začiatkom celého radu snemovaní aj ostatných vedných odborov, ktoré majú vyústiť v celoslovenskej konferencii vedeckých pracovníkov. Táto bude prehliadkou doterajších výsledkov, meradlom toho, ako a v akej miere sa nám podarilo uskutočniť generálnu líniu našej strany. Filozofická konferencia ukázala, nakoľko už filozofia marxizmu-leninizmu, dialektický a historický materializmus, prenikla naším spoločenským životom, nakoľko už vytlačila z najrozličnejších jeho úsekov úpadkový svetonáhľad buržoázie.

Čo je to filozofia čiže svetonáhľad? Je to sústava náhľadov, pojmov a predstáv o javoch prírody, spoločnosti a ľudského myslenia. Úlohou filozofie je podať celkový a všetko zahrnujúci obraz sveta, jednotne pojať celú složitú reťaz javov prírody a ľudských dejín.

Čo je však úlohou odborných vied? Tieto nemajú podávať svetonáhľad, ale skúmajú iba jednotlivé formy pohybu hmoty, určité skupiny javov, ktoré sú len čiastkami celku, ktorý nazývame svetom. Poznatky odbornej vedy nemôžu dať svetonáhľad. Kto by sa pokúšal usudzovať o svete ako celku s hľadiska tej či onej odbornej vedy, došiel by len k obmedzeným a jednostranným náhľadom. Filozofia, svetonáhľad, to nie sú znalosti o čiastkach sveta, ale náhľady o svete ako celku. Práve preto je filozofia svetonáhľadom, celkovým, zovšeobecneným pojatím sveta.

Dialektický a historický materializmus, bojová filozofia robotníckej triedy, je vedou o najvšeobecnejších zákonoch vývinu prírody, spoločnosti a myslenia. Na rozdiel od všetkých predošlých a súčasných buržoázných filozofických sústav nie je vedou, ktorá stojí nad ostatnými vedami. Dialektický a historický materializmus je metódou, ktorá preniká všetkými vedami o prírode a spoločnosti a obohacuje sa ich výsledkami, zatiaľ čo sa tieto neprestajne vyvíjajú.

Ak je však dialektický materializmus metódou všetkých vied, vyplýva z toho jeho kľúčový význam pre výstavbu našej ideologickej nadstavby.

Bolo preto správne, že sa filozofická konferencia konala ako prvá v celkovom poradí snemovaní jednotlivých vedných odborov. Jej výsledky nám umožňujú nahliadnuť i do súčasného stavu iných vied, ukazujú týmto cestu k odstráneniu nedostatkov, k osvojeniu si jedinej vedeckej metódy — dialektického a historického materializmu.

*

Hodnotenie filozofickej konferencie nemožno začať inak, ako vyzdvihnutím jej veľkého významu a pozoruhodnej ideologickej úrovne. Konferencia ukázala, že marxizmus-leninizmus preniká skutočne čoraz viac celým našim životom a že sa aj naši filozofickí pracovníci — i keď nie ešte všetci s rovnakým úspechom — usilujú osvojiť si dialektický a historický materializmus a v jeho znamení a používaní zamerať aj svoju vedeckú prácu. No marxisticko-leninská analýza výsledkov konferencie si vyžaduje kritický rozbor, vyzdvihnutie kladov a zároveň nedostatkov. Iba tak pochopíme v celej hĺbke problematiku nášho filozofického frontu a budeme schopní popohnať jeho vývin rýchlymi krokmi vpred.

Ak chceme hodnotiť výsledky konferencie, jej klady i nedostatky a úlohy, ktoré filozofickým pracovníkom z nej vyplývajú, je najsprávnejšie vychádzať z prejavu s. Júlia Šefránka, ktorý pozdravil snemovanie menom Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska. Jeho referát načrtol výstižne a presvedčivo hlavné úlohy našich filozofických pracovníkov. Vyzdvihnime si ešte raz jeho hlavné myšlienky.

Július Šefránek hovoril predovšetkým o tom, že „filozofia má kľúčové postavenie pre rozvoj celej ideologie našej ľudovodemokratickej spoločnosti, pre pokrokový vývin našej vlasti, ktorý sme nastúpili, i pre náš boj za mier, ktorý vedieme po hoku mierumilovných síl celého sveta“. Hovoril o význame dialektického a historického materializmu, o jeho zásadnej a základnej odlišnosti od buržoázneho svetonáhľadu, ktorý sa nachádza v úplnom marazme a úpadku, o nutnosti neustáleho boja proti nepriateľskej ideológii a o potrebe usilovnej výstavby našej novej, socialistickej ideologickej nadstavby. Vyzdvihol veľké úspechy a názorné príklady zo Sovietskeho sväzu na všetkých úsekoch hospodárskeho, kultúrneho a politického života, ktoré boli umožnené v nemalej miere práve správnym, bojovým aplikovaním filozofie marxizmu-leninizmu.

Hovoril ďalej o významných konkrétnych úlohách filozofických pracovníkov: o nutnosti prehodnotiť našu filozofickú minulosť, vyrovnáť sa so zvyškami buržoázneho myslenia v hlavách filozofických a vedeckých pracovníkov, ako aj u nás pracujúceho ľudu, prepracovávať

ideologické problémy výstavby socializmu, vyrovnáť sa s buržoáznym nacionalizmom nielen teoreticky, ale aj v najrôznejších vedných odboch, aplikovať a rozpracovávať metódu kritiky a sebakritiky — predovšetkým na filozofickom úseku samom —, hovoril ďalej o význame dialekticko-materialistickej metódy pre rozvoj prírodných a všetkých ostatných vied, o potrebe historicko-materialistického prehodnotenia našej národnej histórie a o mnohých ďalších naliehavých problémoch.

Súdruh Július Šefránek veľmi výstižne povedal na adresu slovenských filozofov, čo im často chýba pre správne riešenie úloh: „... je na čase, aby strhli všetky hrádze, ktoré ich delia od takej filozofickej práce, aká je potrebná našej robotníckej triede a našim pracujúcim masám v boji proti zvyškom kapitalizmu, v ich tvorivej práci pri výstavbe socializmu.“ A na inom mieste svojho prejavu im zdôraznil, že „marxisticko-leninskú teóriu naozaj pochopia iba tí, čo hneď od začiatku budú sústavne pozorne sledovať praktické problémy našej výstavby a budú v úzkom spojení s pracujúcim ľudom, s jeho úsilím, s jeho problémami, radosťami a strasťami.“

Ako možno teda hodnotiť konferenciu, ak sa na ňu dívame s taktom načrtnutých hľadísk? Môžeme konštatovať, že odrážala skutočný stav na filozofickom fronte, s jeho peknými úspechmi i závažnými nedostatkami.

*

Hlavný referát rektora Slovenskej univerzity Igora Hrušovského sa zaoberal najväznejšími otázkami našej filozofickej práce. Správne poukázal na veľké možnosti rozvoja vedy a teda tiež filozofie v ľudovodemokratickom zriadení a na ich celkom nové úlohy a poslanie. Majú slúžiť koniec-koncov budovateľskému úsiliu, výstavbe socializmu v našej vlasti. Veľmi hodnotné v referáte je prehľadné kritické zhodnotenie slovenských ideových tradícií a to z nových, historicko-materialistických hľadísk. Prehodnocovanie našej mysliteľskej minulosti vyúsťuje v jednoznačné konštatovanie, že iba filozofia robotníckej triedy, dialektický a historický materializmus, je vedeckou, pravdivou filozofiou.

Veľmi správne vystihol s. Igor Hrušovský ďalekosiahly a základný význam Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie pre vývin našej vlasti a tiež pre správne hodnotenie ideových tradícií. Októbrová revolúcia mala rozhodujúci význam pre vznik Československej republiky a podnietila robotnícku triedu a pracujúci ľud do boja za socializmus. Od tohto dejinného medzníka musíme každý ideologický náhľad skúmať s hľadiska, či napomáha alebo hatí dosiahnutie spravodlivého historického cieľa robotníckej triedy. S tohto stanoviska treba tiež posudzovať masarykovské idey demokracie, humanity a pokroku, ktoré mali

pred poslednou vojnou mnoho zástancov medzi filozofickými pracovníkmi na Slovensku. Referát odhalil triedne korene týchto náhľadov ukázal na to, že boly a sú ideologickým nástrojom meštiacko-demokratickej buržoázie, ktorá — i keď v zahalenej a zamaskovanej forme — vykorisťuje široké masy pracujúcich.

Referát poukazuje ďalej na veľký význam politiky Komunistickej strany Československa a na činnosť s. Klementa Gottwalda pre Slovensko. Už v predmníchovskej republike boli komunisti jedinými bojovníkmi za dôsledné hospodárske, politické a kultúrne vyrovnanie s českými krajinami. Táto politika, zakladajúca sa na leninsko-stalinských národnostných princípoch, umožňuje dnes obrovský rozmach slovenského života, aký nepoznajú naše dejiny.

Môžeme teda o hlavnom referáte povedať, že sa vážne usiluje vcelku marxisticko-leninsky hodnotiť slovenskú filozofickú problematiku. Svedčia o tom nadhodené problémy, ich vysvetľovanie, načrtnuté úlohy do budúcnosti a nie v poslednej miere srozumiteľný výklad otázok. Obzvlášť treba vyzdvihnúť marxisticko-leninský postoj k otázkam našej filozofickej a historickej minulosti, nadhodenie niektorých všeobecných otázok filozofickej súčasnosti a napokon načrtnutie naliehavých organizačných, pedagogických a publikačných úloh. No napriek týmto kladným stránkam, nedotýka sa referát niektorých závažných otázok.

Hlavným nedostatkom slovenských filozofických pracovníkov je to, že nenachádzame u nich takmer vôbec bojový, revolučný materializmus. Chybou ich prác je taktiež nedostatok bojovnosti a socialistickej stranníckosti. Na tieto okolnosti hlavný referát dostatočne nepoukazuje, hoci by to malo byť červenou niťou jeho výkladu. Rovnako pri vysvetľovaní jednotlivých problémov sa s. Igor Hrušovský dopúšťa sám tejto chyby, takže mnohé otázky vyznievajú v referáte koniec-koncov objektivisticky. Referát zaujíma vcelku správny postoj k rôznym dôležitým úsekom našej filozofickej a historickej minulosti, nedozvedáme sa však napr., na ktoré pokrokové stránky náhľadov nadväzujeme u štúrovcov a hlasistov a ktoré, zasa naopak, zamietame. Nie sú dosť hlboko rozpitvané niektoré filozofické učenia, ktoré dodnes šarapatia v hlavách mnohých ľudí, najmä náhľady teologických filozofov. Referát správne vystihuje význam kritiky a sebakritiky na prechode od kapitalizmu k socializmu, vcelku však neuplatňuje túto zásadu na súčasný stav filozofie na Slovensku. Rovnako správne vyzdvihuje význam dialektického materializmu pre vývin prírodných vied, ale nepoukazuje v tejto súvislosti na konkrétne úlohy, na šarapatenie idealizmu v našej prírodovede a pod. V hlavnom referáte sa hovorí opätovne o potrebe bojovať proti nepriateľskej ideológii, avšak táto požiadavka sa nekonkretizuje, nepoukazuje sa prstom na nepriateľa, proti ktorému máme bojovať. Aj pri

rozpracovávaní ideologických problémov na našej ceste k socializmu referát nerozvádza dost konkrétne dnešné úlohy filozofov. Je teda často príliš všeobecný, a nie dost konkrétny.

Hlavný referát je teda obrazom skutočného stavu v slovenskej filozofii. Odráža veľké pokroky, ktoré sme dosiahli, ale aj nedostatky, ktoré ešte máme prekonať. Mnohé z problémov, ktoré nedoriešil, osvetlila však veľmi plodná diskusia. Diskusné príspevky môžeme rozdeliť na niekoľko skupín podľa problematiky, ktorou sa zaoberaly. Najhodnotnejšie výsledky prinieslo prehodnocovanie najdôležitejších úsekov slovenskej histórie.

*

Slovenská historická veda bola až donedávna prevažne v zajatí idealistických náhľadov a metód. Nevedela preto podať vedecky pravdivý výklad našej národnej histórie.

V dejinách, tak ako v prírode, vládne zákonitosť. Zákony spoločenského vývinu sú rovnako silné ako zákony prírody. Historické udalosti, napr. revolúcie, sú také nevyhnutné ako východ slnka. Preto tvrdenia idealistov, že spoločnosť stojí nad prírodou a že sa nepodriaďuje zákonitosti, sú zjavnou nepravdou, falšovaním skutočnosti. Idealisti tvrdia, že úlohou histórie je poznávanie individuálnych, náhodných skutočností. Ale s. Stalin nás učí, že veda je nepriateľom náhodností. Ten, kto vidí úlohu vedy v skúmaní náhodného, jedinečného, individuálneho, sa zákonite dostáva do nebezpečenstva, že zabľúdi v záplave náhodných faktov. Úloha vedy spočíva v tom, vidieť celok, všeobecnosť a cez túto pochopiť jednotlivé individuálne fakty. Prostredníctvom toho, čo sa zdá byť náhodné, musí veda spoznávať nevyhnutné. To je tiež úlohou historickej vedy.

Predmarxovská buržoázna sociologia a práve tak aj súčasná idealistická sociologia imperializmu ostáva na povrchu javov a nevládze preniknúť k ich koreňom. Všetky teórie buržoázných sociologov smerujú koniec-koncov k tomu, aby dokázaly, že spoločenské vzťahy ľudí určuje ich vedomie. Zmeny v živote spoločnosti sú podľa nich podmieňované zmenami vo vedomí ľudí. Triedna obmedzenosť buržoázných sociologov im znemožňuje preniknúť k podstate spoločenských javov. Buržoázia a jej ideologovia nemajú totiž záujem na odhalení základných príčin spoločenských vzťahov, lebo odkrytie podstaty kapitalistického usporiadania vedie s logickou nevyhnutnosťou k záveru, že zánik kapitalizmu a víťazstvo socializmu sú zákonitou samozrejmosťou.

Najväčším výdobytkom historického materializmu je to, že oddelil z mnohotvárnosti, z celého súhrnu spoločenských vzťahov výrobné

vzťahy ako prvotné, základné a na druhej strane vzťahy politické, právne a ideologické vyhlásil za druhotné, odvodené, za odraz výrobných vzťahov. Tým sa umožnilo vedecké skúmanie spoločenských javov, lebo spôsob výroby vysvetľuje štruktúru spoločnosti, triedne pomery, jestvovanie alebo nejestvovanie spoločenských tried. Spôsob výroby ukazuje tiež správne na úlohu ľudových mäs v dejinách. Ak je spôsob výroby základom spoločnosti, ak je história spoločnosti vo svojej podstate históriou vývinu výrobných síl a výrobných vzťahov, históriou striedania spôsobov výroby, potom je logické, že sa história spoločnosti stáva históriou výrobcov materiálnych potrieb, históriou pracujúceho ľudu, históriou ľudových mäs.

S takýchto historicko-materialistických hľadísk treba prehodnotiť aj celú slovenskú národnú históriu. Musíme ju zbaviť idealistického nánosu, ktorým ju prikryli buržoázni dejepisci, musíme sostúpiť až na materiálne korene všetkého diania u nás a s bojových, triednych hľadísk prehodnotiť našu minulosť.

Referáty s. Jaroslava Dubnického o filozofii štúrovcov a Miloša Gosiorovského o ideológii hlasistov ukázaly, že sa naši mladí ideológickí a historickí pracovníci snažia zvládnuť svoju úlohu. Plnia tak úlohu, ktorú im uložil IX. sjazd Komunistickej strany Slovenska slovami s. Štefana Baštovanského: „Od našej historickej vedy očakávame spracovanie dôležitých období našich národných dejín, najmä so zreteľom na boje pokrokových tried v našej národnej minulosti, a to na základe metódy historického materializmu... Zastávame názor, že naši vedeckí pracovníci by mali smelšie čerpať z tých bohatých studní našich národných dejín, ako doteraz.“

*

Ďalšia skupina diskusných príspevkov je venovaná prehodnocovaniu niektorých období dejín našej filozofie. Vidíme tu vážnu a úspešnú snahu vyrovnat sa s problematikou použitím dialekticko-materialistickej metódy.

Prehodnotenie dejín filozofie je veľmi závažnou úlohou. Svetonáhľady nevznikajú v spoločnosti náhodne. Filozofi ich nevytvárajú ľubovoľne, ale vyrastajú z konkrétnych podmienok obdobia. Aj vývin filozofického myslenia je v konečnej inštancii určovaný materiálnymi podmienkami života spoločnosti. J. V. Stalin napísal: „Aký je spôsob života ľudí, taký je spôsob ich myslenia.“

V antagonistickej triednych spoločnostiach je aj spoločenské vedomie antagonisticke. Každá trieda — v súhlase so svojím postavením v spoločnosti — si vypracováva vlastný svetonáhľad. Filozofia spoločenskej

triedy odzrkadľuje jej postavenie v sústave spoločenskej výroby, jej triedne záujmy, jej chápanie a vzťah ku skutočnosti, úlohy a ideály. Je prirodzené, že vykorisťovateľské a vykorisťované triedy nemôžu myslieť rovnakým spôsobom o vzájomných vzťahoch ľudí, o ich pomere k prírode a podobne. Preto je každá filozofia, rovnako ako veda, triedna a strannícka. „Najnovšia filozofia je práve taká strannícka ako filozofia pred dvetisíc rokmi“ (Lenin). Triedny charakter je neobyčajne očividný v súčasnej buržoáznej filozofii, ktorá slúži zločinnej imperialistickej reakcii.

Marxizmus uskutočnil vo filozofii revolučný prevrat, ktorý spočíva predovšetkým v tom, že podstatne zmenil úlohu filozofie v živote spoločnosti. Základným cieľom marxisticko-leninskej filozofie je praktická zmena sveta. Zatiaľ čo predmarxovská filozofia mala prevažne nazieravý charakter, snažila sa svet len vysvetliť, marxisticko-leninská filozofia sa naopak usiluje svet revolučne pretvoriť. Súdruh Ždanov napísal: „Pred marxizmom sa filozofiou zaoberali jednotlivci a školy, ku ktorým patrilo niekoľko filozofov a ich žiakov, uzavretých, odtrhnutých od života ľudu, ľudu cudzích.“

Zakladatelia marxizmu viac rás vyhlásili, že sa dívajú na filozofiu ako na nástroj premeny sveta. „Marxizmus je prekonaním starej filozofie, keď filozofia bola výsadou niekoľkých vyvolených — aristokratov ducha. Marxizmom začína nové obdobie dejín filozofie, keď sa filozofia stala vedeckou zbraňou v rukách proletárskych mäs, bojujúcich za svoje oslobodenie z kapitalizmu“ (Ždanov).

Pred akými úlohami stoja naši historici filozofie, ak sa takto dívame na predmet ich skúmania? Ich úlohou je vysvetliť učenia jednotlivých filozofov a filozofických škôl v nerozlučnej súvislosti s výrobnými vzťahmi, triednymi pomerami a triednymi bojmi daného obdobia. Ich výklad musí ukázať, akú historickú, hospodársko-politickú úlohu hral alebo hrá určitý filozofický náhľad alebo škola, ktorej triede a akým spôsobom jej slúži. Historik filozofie nesmie nikdy zabúdať na to, že nie každá filozofia poníma svet správne. Jestvujú dva základné filozofické svetonáhľady, vzájomne protikladné: materialistický a idealistický. Materializmus hral v dejinách prevažne pokrokovú, idealizmus naopak väčšinou reakčnú úlohu. Ak vychádzame z toho, že doterajšie historické obdobie vývinu ľudstva je obdobím triednych bojov, bojov pokrokových síl spoločnosti proti reakčným silám v každom období, potom odrazom tohto triedneho boja v ideologickej oblasti je boj materializmu, ideologickej zbrane pokroku, proti idealizmu, myšlienkovému nástroju zpiatočnických síl. „Vedecké dejiny filozofie sú teda dejinami zrodu, vzniku a vývoja vedeckého materialistického chápania sveta a jeho zákonov — a pokiaľ materializmus vyrástol a vyvinul sa v boji s idealistickými

smerni, sú dejiny filozofie tiež dejinami boja materializmu proti idealizmu." (Ždanov).

Ako zvládli svoju úlohu naši historici filozofie na konferencii? Poukážeme predovšetkým na chyby ich výkladov, ktorých sa musia zbaviť, aby sme mohli hovoriť, že vysvetľujú dejiny filozofie skutočne historicko-materialisticky.

Príspevok s. Michala Topoľského o masarykovskej filozofii má ešte mnoho nedostatkov. Predovšetkým sa ešte celkom nezbavil idealistického postoja k dejinným problémom. Ako inak, než idealizmom, možno nazvať tvrdenie, že „... ak ľud bol na omyle pre svoje naivné chápanie javov, tzv. inteligencia bola sklamaná pre svoje nesprávne chápanie faktov. Čiže dostávame sa k prvému podstatnému poznatku v tejto súvislosti. Konštatujeme, že naše sklamania za prvej Republiky vyrástly z nesprávneho poznania objektívne spoločenskej skutočnosti, a teda že v našej tzv. pokrokovosti musela byť nejaká štrbina." Podobných príkladov idealizmu by sme mohli uviesť viac.

Ďalšou chybou výkladu s. M. Topoľského je to, že sa nepridržiava toho, čo sám požaduje, keď hovorí: „Každý prameň vyteká totiž niekde zo zeme a musí mať predpoklady v daných prírodných pomeroch." V jeho vysvetľovaní nachádzame často nesprávny postoj k matérii, jej vysvetľovanie bez spojenia s konkrétnou hospodársko-politickou situáciou. To vedie nevyhnutne k objektivismu, k takému chápaniu pozitívistickej filozofie, ako by táto bola len preto nesprávna, že je nie dosť vedecká a logická. Pozitivismus je však triednou filozofiou meštiacko-demokratickej buržoázie, jej ideologickou zbraňou v boji proti dejinným úsiliam proletariátu. Preto i jeho výklad musí byť strannický, musí odhaľovať až do koreňov škodlivosť pozitivismu pre pokrokový vývin našich národov, ktorý môže viesť len k úplnému zlikvidovaniu kapitalizmu a k víťazstvu socializmu. Každý filozofický problém treba vysvetľovať s bojove triedneho hľadiska, skúmať, ako a čím slúži tej alebo onej spoločenskej triede alebo niektorej jej skupine. Inak nemožno hovoriť o správnej filozofickej práci.

Výklad Andreja Siráckeho o idealistických pozíciach sociologie na Slovensku je hlbší, dôkladnejší a presvedčivejší ako príspevok M. Topoľského. Usiluje sa o skutočne triedne vysvetľovanie problematiky. Predsa však nie je vypracovaný celkom dôsledne. Chýba mu bojová a zanietená stranníckosť. Neodhaľuje bojove, útočne všetku tú podlosť a panskú povýšenosť, ktorá stojí za zdanlivo „ľudovými" frázami Štefánkových učení. Veď Anton Štefánek bol kedysi aktívnym politikom agrárneho krídla slovenskej buržoázie. Nenatíska sa tu priamo odhaliť každý jeho náhľad ako spôsob podrobovania si pracujúcich máš kapitalistami? A. Sirácky píše o Štefánkových náhľadoch: „Človek sa rodí s pudom po

individuálnom majetku. Každý človek je predovšetkým individualista, je tvorivý a túži po súkromnom majetku". A ďalej: „Bohatstvo, t. j. nashromáždený alebo do nehnuteľností investovaný kapitál nie je nič iného ako znak mimoriadnej schopnosti a snahy zachovať rodinný majetok...” Nevolajú tieto Štefánkove náhľady po tom, ukázať, že tu ide o snahu agrárnika obhájiť veľké majetky veľkostatkárov, kapitalistov a dedinských boháčov, ba zväčšiť ich čo najhlbším vykorisťovaním robotníkov, malých a stredných roľníkov? Vysvetľovať správne, marxistickoleninsky, učenia buržoázných filozofov, to znamená predovšetkým odhaliť ich triedne vykorisťovateľské jadro, vášnivo a zanietene ich odmietnuť a vysoko vyzdvihnúť ideologiu robotníckej triedy, ktorá jediná má dnes pokrokové poslanie a obsah. Tomu sa musia naučiť naši filozofickí pracovníci, lebo bez strannickej bojovnosti, tendenčnosti a zanieteneosti nemôže byť marxistickoleninskej filozofickej práce, bez nej sa nevyhnutne každý dostane na stanovisko objektivismu.

Aj výklad s. Ľudovíta Bakoša o knihách Svätopluka Štúra trpí nedostatkami, ktoré sme už spomínali u predošlých diskutérov. Predovšetkým neodhaľuje dostatočne hlboko triedne korene učení Svätopluka Štúra, neukazuje dosť presvedčivo a hlboko, ako nimi v ideologickej oblasti slúži buržoázii. Práve tieto otázky mali tvoriť jadro výkladu, ktorý je v svojich záveroch vcelku správny. Vedecký dôkaz o nesprávnosti a reakčnosti kníh Svätopluka Štúra je tým potrebnější, že ich autor pôsobil až do roku 1948 na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity a otravoval tak až do nedávna mysle mladých filozofických pracovníkov.

Výklad T. Münza o teologickej filozofii na Slovensku, i keď ukazuje snahu vyrovnáť sa s problematikou, má ešte hodne nedostatkov. Predovšetkým neodhalil dosť hlboko triednu podstatu teologickej filozofie, ako ideologického nástroja najreakčnejšej časti slovenskej buržoázie. Veď „kresťanský” filozof Osuský zaraďuje bez akejkoľvek kritickej poznámky do svojich dejín ako „filozofov” Hitlera a Mussoliniho, zatiaľ čo voči klasikom marxizmu-leninizmu má iba ponižujúci a povýšenecký výsmech. Či netreba ostro odsúdiť takéto dejiny filozofie, či nie je na mieste pri ich posudzovaní zaujať bojové, strannické stanovisko, odhaľujúce pravý zmysel Osuského výkladu? Ani Speszove náhľady nevyvracia referát v samotných základoch. Neukazuje dostatočne jasne, že sa nimi tento filozof ľudáckeho fašizmu usiluje podlomiť vieru robotníckej triedy a pracujúceho ľudu vo vlastné sily a urobiť z nich povolný objekt vykorisťovania. Neobjasňuje ani to, ako sa týmito názormi usiluje vysoká cirkevná hierarchia zneužiť úprimné náboženské presvedčenie nášho ľudu pre svoje úzke koristnícke zámery. Nesmieme zabúdať na to, že klerofašistické náhľady boli ešte nedávno oficiálnou ideológiou tzv. Slovenského štátu. Treba sa s nimi preto rozhodne a jasne vypoariadať.

Čo nám teda priniesly diskusné referáty, venované dejinám slovenskej filozofie? Znamenajú krok dopredu, snahu historicko-materialisticky prehodnotiť našu filozofickú minulosť. Veď sme u nás až donedávna nemali skoro vôbec marxistickú históriu filozofie. Musíme si však uvedomiť, že ide ešte len o prvé, často dosť nezrelé kroky. Za tohto stavu je obzvlášť dôležité neustále odhaľovať nedostatky, sústavne ich odstraňovať a tak sa prepracovávať k správnym výsledkom. Naši dejepisci filozofie si musia uvedomiť, že každý, kto hromadí jeden filozofický systém na druhý a nenachádza súvislosť medzi vývinom filozofie a zmenami podmienok materiálneho života, triednym bojom — je v podstate filozofom-idealistom, i keď to azda nechce o sebe pripustiť. Nezabúdajme na to, že historický materializmus určuje tiež súvislosti medzi jednotlivými spoločenskými vedami. Objavuje zákonitosti vývinu spoločnosti vcelku tým, že určuje pojem spoločenskej formácie. Nemôžeme pochopiť jednotlivé čiastky, ak nepoznáme celok. Tento celok — spoločensko-historický proces — skúma historický materializmus tak, že odhaľuje najvšeobecnejšie zákony vývinu spoločnosti, jej histórie, ktoré sú potom základom správneho pochopenia všetkých stránok spoločenského života, skúmaných politickou ekonomikou, právnymi vedami, históriou, estetikou, dejinami literatúry, dejinami filozofie atď. Preto musia naši historici filozofie rozšíriť objekt svojho skúmania, musia študovať nielen filozofické náhľady a jednotlivé školy, ale tiež ekonomické, politické, kultúrne a sociálne pomery jednotlivých období dejín. Ak takto rozšíria a prehĺbia obzor svojho bádania, iste ich neminie zaslúžený a želateľný úspech v práci.

*

V diele *Imperializmus ako najvyššie štádium kapitalizmu* ukázal Lenin, že zostrenie nerovnomernosti kapitalistického vývinu v epoche imperializmu sa vzťahuje rovnako na vývin kapitalistických krajín, ako aj na vývin rozličných výrobných a technických odvetví, teda aj na vývin vied.

V podmienkach kapitalistickej spoločnosti stáva sa stroj, ináč schopný nesmierne posilniť moc človeka nad prírodou, jeho nepriateľom a vládcom. Čím dokonalejšia je technika výroby, tým bezohľadnejšie sú metódy vykorisťovania. Čím vyššie sú vymoženosti vedy, tým nižšia je životná úroveň ľudových mas.

Socialistická veda a technika sa vyvíjajú inak. Ich úlohou je upevniť a rozšíriť socialistický spôsob výroby, ktorý je výsledkom nie živelného vývinu, ale uvedomelého vytvárania nových foriem spoločenského, hospodárskeho a štátneho života ľudovými masami. Obrovský rozmach vedy a techniky je teda nerozlučne spiaty s vývinom a budovaním socializmu a komunizmu.

Aké filozofické náhľady zastávajú buržoázni vedci? Základom buržoáznej vedy sú idealistické, metafyzické koncepcie. Podstatou idealistického spôsobu myslenia v akejkoľvek podobe je to, že idey, t. j. abstraktné pojmy, nepovažujú sa za odrazy hmotnej skutočnosti, ale naopak. Existujú vraj samy od seba. Marx v úvode k druhému vydaniu *Kapitálu* napísal: „... ideálno nie je nič iného ako materiálne, presadené do ľudskej hlavy a v nej pretvorené.” Oproti tomuto náhľadu podľa idealistov majú myšlienky svoju vlastnú, nezávislú existenciu. Pre idealizmus vyplýva povaha vecí z abstraktnej predstavy o nej, a nie naopak.

Jedným z prejavov idealistického myslenia je metafyzika. Prijíma určitú ustrnutú schému abstraktných ideí a tvrdí o nej, že vyjadruje pravú povahu vecí. Usiluje sa potom dokázať, že skutočnosť zodpovedá tejto schéme.

Aký je význam idealistického mysticismu a metafyziky, ktoré sa staly základom buržoáznej fyziky a biologie a ktoré dnes prenikajú celú oblasť buržoáznej vedy? Sú ideologickým odrazom súčasného stavu kapitalistickej spoločnosti. Veda odzrkadľuje objektívnu skutočnosť prostredníctvom predstáv, ktoré samy odrážajú stanovisko určitej spoločenskej triedy. Buržoázna veda ruší vedeckú pravdu a vnáša do vedy idealistické pojmá v záujme buržoázie. Podstata súčasného idealizmu vo vede spočíva predovšetkým v náhľade, že jestvujú absolútne hranice, ktoré nám bránia v ďalšom poznávaní a v praktickom kontrolovaní prírody. Jestvovanie takýchto obmedzujúcich pojatí v buržoáznej vede znamená, že kapitalizmus nie je schopný pokračovať v rozvíjaní vedy. Je to odraz rozkladu a úpadku buržoáznej spoločnosti a kultúry. Kapitalizmus je vo všeobecnej kríze, z ktorej nevie nájsť východisko. Nemá budúcnosť, preto nemá už čo ľuďstvu poskytnúť. Pokračovať v najlepších vedeckých a ideologických tradíciách ľudstva, niesť ďalej pochodeň ľudskej kultúry môže iba robotnícka trieda, jej ideologovia a vedci. Iba trieda, ktorej historickým poslaním je vybudovať socializmus a komunizmus a skončiť s vykorisťovaním človeka človekom, má dnes záujem na pravdivej ideológii. Iba ona má záujem na vedeckom poznaní v najširšom smysle slova.

Dialektický a historický materializmus, ktorý je teoretickou zbraňou robotníckej triedy v boji za socializmus, je jedine správnym vodítkom pri vedeckej práci. Jeho učenie o tom, že všetko v prírode a spoločnosti súvisí a vzájomne sa podmieňuje, že sa všetko neustále vyvíja, že kvantita sa mení na kvalitu a že protiklady jestvujú v samej podstate vecí a javov — je všeobecným filozofickým opisom skutočného sveta. Filozofia marxizmu-leninizmu je takto, na rozdiel od všetkých ostatných filozofických systémov, dôležitým návodom na vedecké vysvetľovanie javov, na ich pochopenie a ovládnutie. Takto chápaný dialektický

a historický materializmus sa stáva neceniteľnou zbraňou pre vedeckú prácu, pre sjednotenie vedy a jej ďalší vývin v službách ľudstva. Používanie dialektického a historického materializmu vo vede zároveň znamená, že sa musíme zúčastňovať na najostrejšom polemickom zápase proti idealistickému prekrúcaniu vedy, proti jej zneužívaniu v záujme kapitalistických monopolov a ich vojnových príprav.

Nesmieme však nikdy zabúdať na to, že dialektický materializmus nie je dogmou. Nie je úplne zakončeným, zaokrúhleným „systémom“ starého typu. A. A. Ždanov povedal: „Marxov a Engelsov objav znamená koniec starej filozofie, t. j. tej filozofie, ktorá si robila nárok na univerzálne vysvetlenie sveta.“ Použitie dialektického materializmu vo vede znamená, že sa pokúšame vyvodzovať, aký musí byť určitý prípad podľa princípov dialektiky. To však neznamená, že dialektický materializmus predpisuje vede, aké výsledky má dosiahnuť. Engels napísal: „A konečne mi nemohlo ísť o vkonštruovanie dialektických zákonov do prírody, ale o ich objavenie v nej a vyvinutie v nej.“ A inde napísal: „Príroda je skúšobným kameňom dialektiky.“

Stretávame sa niekedy s náhľadom, že dialektika je totožná s vedeckou metódou a že všetci učenci sú preto prirodzene dialektikmi. Takýto názor je nesprávny, lebo prehliada fakt, že dialektika zamietá obmedzené a zastaralé náhľady „vedeckej metódy“, ktoré hlásajú buržoázni „vedci“. Vyjadruje nové a pokrokové náhľady vedeckej práce.

Taký veľký je teda význam dialektického materializmu pre vedeckú prácu. Nemôže sa bez neho obísť nijaký seriózný vedecký pracovník. Ukázali to aj dva diskusné príspevky na konferencii, venované problematike prírodných vied, a to referát s. Ľudovíta Pastýrika o význame dialektického materializmu v biológii a referát s. Františka Papánka o praktickom význame dialektického materializmu pre pôdohospodárstvo a leśníctvo.

V diskusii vystúpil aj Anton Jurovský. Usiloval sa poukázať na nezdravý a protiľudový charakter našej psychologie v minulosti a na nutnosť jej preorientovania na potreby robotníckej triedy v dnešných časoch. Čo však v jeho diskusnom príspevku nenachádzame — no očakávame, že to autor urobí v osobitnom referáte pre konferenciu psychologov — je hlboká analýza súčasného stavu slovenskej psychologie — veď robotnícka trieda a pracujúci ľud vládnu u nás už päť rokov — a poukaz na to, čo sa už urobilo na jej základné preorientovanie. Ak majú byť psychologickí pracovníci schopní správne zamerať svoju vedeckú prácu, musia poznať jej dnešné nedostatky a usilovne pracovať na ich odstraňovaní. Na to nestačí iba všeobecné konštatovanie nedostatkov, treba na ne poukázať konkrétne a čo možno najjasnejšie. Len tak bude

možné uskutočniť predsavzatie urobiť zo slovenskej psychologie, podľa vzoru psychologie Sovietskeho sväzu, mohutný nástroj výstavby socializmu v našej vlasti.

*

Čo nám teda priniesla konferencia slovenských filozofických pracovníkov — aké výsledky odzrkadľuje jej hlavný referát, diskusné príspevky a celkový priebeh? Napriek uvedeným nedostatkom, jednoznačne dosvedčila, aký veľký krok sme urobili od nášho oslobodenia, ale hlavne od slávneho februára 1948 na našom filozofickom fronte. Pôjde teraz o to, shodnotiť nadobudnuté skúsenosti, odstrániť nedostatky a tak zaistiť ešte rýchlejšie a úspešnejšie prenikanie dialektického a historického materializmu, bojovej filozofie robotníckej triedy, do celého nášho vedeckého a verejného života. Lebo ako povedal s. Štefan Bašťovanský: „Slovenská veda sa musí vyrovnat a dôsledne zúčtovať s rozličnými pseudovedeckými teóriami a metódami buržoáznej vedy a ideologie, ktoré, žiaľ, ešte stále strašia na našich vysokých školách. Treba celú slovenskú vedu postaviť na pevný základ marxizmu-leninizmu, udomáčniť v nej bez výhrad metódu dialektického a historického materializmu, postaviť vedu do služieb veľkého budovateľského úsilia pracujúcich, uviesť jej ciele do súladu s cieľmi robotníckej triedy — s budovaním socialistického spoločenského poriadku v našej vlasti.”

Filozofická konferencia uložila ideologickým pracovníkom konkrétne úlohy. Nemalo by smyslu znova si ich opakovať. Čo je najdôležitejšie pre našich filozofov, aby splnili úlohy, vytýčené v referátoch Júlia Šefránka a Igora Hrušovského, v záverečnom slove Ondreja Pavlíka a v rezolúcii konferencie?

Musia si predovšetkým uvedomiť, že dialektický a historický materializmus je stranníckou vedou, veľkou teoretickou zbraňou komunistickej strany. Preto filozofia marxizmu-leninizmu vyžaduje zaujímať vždy pri štúdiu prírodných a spoločenských javov pozície robotníckej triedy — veľkej pokrokovej sily spoločenského vývinu.

Čo znamená stáť vo filozofii a vede na stranníckom stanovisku robotníckej triedy? Znamená to bojovať za dôsledné uplatňovanie bojového marxistického filozofického materializmu, za užívanie marxisticko-leninskej dialektickej metódy, dať filozofiu do služieb robotníckej triedy, t. j. do boja za likvidovanie kapitalizmu a výstavbu socializmu a komunizmu. Z toho vyplýva celý rad konkrétnych úloh, ktoré konferencia vytýčila, tak pri odstraňovaní starej ideologickej nadstavby, ako aj pri výstavbe novej, socialistickej nadstavby. Teda aj filozofia musí slúžiť každodennému životu, má riešiť problémy, ktoré tento prináša.

Treba si však uvedomiť zásadný rozdiel medzi stranníckosťou buržo-

ázneho svetonáhľadu a stranníckosťou filozofie marxizmu-leninizmu. Buržoázna filozofia pomáha kapitalistickej triede hájiť poriadky, ktoré sú železnou zákonitosťou dejinného vývinu odsúdené na zánik. Stranníckosť buržoáznej ideológie je teda v rozpore s objektívnym vývinom skutočného života. Ako je to s dialektickým a historickým materializmom? Jeho stranníckosť sa shoduje so zákonným vývinom spoločenského života, je teda objektívne spravodlivá a pravdivá. Lenin napísal: „Marxov systém nemá polemický ráz preto, že je tendenčný, ale preto, že podáva presný teoretický obraz všetkých rozporov, ktoré sa v skutočnosti vyskytujú v živote. Polemický ráz systému je len presné zobrazenie polemického rázu samotného kapitalizmu”.

Z toho vyplýva, že dialektický a historický materializmus je neúprosným nepriateľom buržoázneho objektivismu, buržoáznej lživšej idey nadstranníckosti vo vede, filozofii a politike. Učí nás neustále strhávať akékoľvek masky s tváre nepriateľov robotníckej triedy, s tváre nepriateľov socializmu.

V článku *Nadstrannícki čudáci* napísal J. V. Stalin: „Zastieranie triednych rozporov, zamlčovanie boja medzi triedami, nedostatok charakteru, boj proti programovosti a snaha o chaos a zamienanie záujmov — taká je nadstranníckosť.”

Bude pre nás veľmi poučné, keď si povieme, čo napísal Lenin, odhaľujúc triedny smysel „vedeckých” definícií a smutne slávny „empirizmus” Struveov:

„To je smysel „buržoáznej zúfalosti” a „kašľania na všetko”... Zúfanie nad možnosťou analyzovať prítomnosť, odmietanie vedy, snaha vykašľať sa na všetky generalizácie, schovať sa pred všetkými „zákonmi” historického vývinu, pre stromy nevidieť les, to je triedny smysel toho moderného buržoázneho skepticizmu, tej mŕtvej a najmŕtvejšej scholastiky...”

Veľmi dôležitou úlohou filozofov je pomôcť vedeckým pracovníkom všetkých odborov osvojiť si dialektický materializmus a používať ho v každodennej odbornej práci. Niektorí vedeckí pracovníci si totiž myslia, že veda má akési privilegované postavenie medzi ideológiami, ktoré ju odďaľuje a izoluje od triedneho boja. Pripúšťajú napr., že štát je triednym nástrojom, ale sú toho náhľadu, že veda je nadtriedna. Môže vraj jestvovať buržoázna tlač, ale nie buržoázna veda. Takéto náhľady sú nesprávne a veľmi škodlivé. Každá veda sa v skutočnosti vždy opiera o filozofiu a vývin vedy je vždy závislý od spoločenských a politických činiteľov. Na tejto skutočnosti nič nemení okolnosť, že vedeckí pracovníci si často neuvedomujú filozofickú základňu a spoločenské i politické faktory, ktoré ovplyvňujú celkový smer a charakter ich vedeckej práce.

Naši vedeckí a filozofickí pracovníci si musia uvedomiť, že triedny boj sa vedie aj vo vede. Zápas o pokrok vedy, o vedeckú pravdu, je stranníckym zápasom — je to boj vedeckých pracovníkov, ktorí stoja na strane robotníckej triedy a socializmu proti idealistickým vplyvom, ktoré vyrástly z kapitalistickej spoločnosti a dusia i rozkladajú vedu. Tento boj na poli vedeckej teórie sa v dnešných časoch vedie na hlbokú politickej a praktickej základni. Americký imperializmus a jeho lokaji v iných krajinách sa usilujú využiť vedu pre urýchlenie vojnových príprav proti Sovietskemu sväzu a krajinám ľudových demokracií. Každý vedecký pracovník si preto musí postaviť otázku, pre koho pracuje: či pre imperializmus a vojnu alebo pre socializmus a mier. Ideologický boj vo vede je nerozlučne spojený s bojom o získanie najlepších vedeckých pracovníkov pre vec mieru a socializmu.

Je jasné, že filozofickí a vedeckí pracovníci nemôžu dnes stáť mimo politického diania. Platí pre nich, čo napísal Lenin:

„Ak určité učenie vyžaduje od každého verejného pracovníka objektívny rozbor skutočnosti a na základe tejto skutočnosti vzniklých vzťahov medzi rozličnými triedami, akým čarom možno z toho vyvodzovať, že verejný pracovník nesmie sympatizovať s tou alebo onou triedou, že sa to „nepatrí?“ Je smiešne čo i len hovoriť o povinnosti, lebo ani jeden živý človek sa nemôže ubrániť, aby sa nepostavil na stranu tej alebo onej triedy (keď už raz pochopil ich vzájomný vzťah), aby sa neradoval z úspechov tejto triedy, aby sa nerozčuľoval nad jej neúspechmi, aby nebol roztrpčený na tých, čo sú tejto triede nepriateľskí, na tých, čo prekážajú jej vývinu šírením zaostalých náhľadov...“

Čo charakterizuje buržoázu filozofiu a vedu? Spája ich spoločné nepriateľstvo k vedeckému materializmu, popieranie rozsahu a sily ľudských vedomostí a teda určovanie hraníc ľudskému poznaniu a napokon ich spoločná propagácia tmárstva, hlásanie relativity pravdy, tajomnosti a nepoznateľnosti sveta.

Čo sú oproti tomu charakteristické črty pokrokovej socialistickej vedy? Jej rozličné odvetvia spojuje to, že pracujú celkom a úplne v službách ľudu, že ich práca je plánovaná a že vychádza z jediného filozofického základu, z dialektického a historického materializmu. Tým sa uskutočňuje pokroková jednota vedy.

Predseda Akadémie vied Sovietskeho sväzu Vavilov vyhlásil: „Naša veda, veda socialistickej krajiny, je oddelená od buržoáznej vedy celou priepasťou. Naša veda má celkom rozdielnu ideologiu, celkom odlišnú úlohu: slúžiť všemožne ľudu a všimáť si jeho potreby.“

„Pravda“, ústredný orgán VKS(b), napísala: „Niet krajiny v kapitalistickom svete, kde by bola veda v úzkom spojení s ľudom. Buržoázna veda, ktorá slúži záujmom kapitalistov, je cudzia ľudu. Buržoázne štáty

ponechávajú vedu v moci kapitalistických monopolov a odsudzujú vedeckých pracovníkov, aby sa zapredali vykorisťovateľom . . .”

Vo vyhlásení, ktoré je odpoveďou americkému profesorovi Mullerovi, Akadémia vied Sovietskeho sväzu hovorí: „My sovietski vedeckí pracovníci vyhlasujeme, že niet a nemôže byť na svete vedy, ktorá by bola odlúčená od politiky. Je to dokázané celou historickou skúsenosťou ľudstva. Ide o to, s akou politikou je veda spiata a záujmom koho slúži, či sú to záujmy ľudu alebo záujmy vykorisťovateľov.

Sovietska veda slúži záujmom širokých vrstiev ľudu a je hrdá na svoje spojenie s politikou Sovietskeho sväzu, lebo táto politika má za cieľ zvýšenie blahobytu pracujúcich, upevnenie mieru a zaistenie rozkvetu demokracie . . .”

Dnešná buržoázna filozofia vystupuje pod rôznymi nálepkami, počnúc od starých názvov (novokantovstvo, pozitivizmus, pragmatizmus, machizmus, kritický realizmus) a končiac novými, „modernejšími“ menami (existencializmus, inštrumentalizmus, holizmus a iné). Ale všetky tieto názvy, ktorými sa dnešní reakcionári vo filozofii usilujú vzbudiť dojem „vedeckosti“, sú v skutočnosti klamnou výveskou, ktorá má zakryť hnilobu a lživosť imperialistických náhľadov.

Lenin hovorieval, že o filozofoch si nesmieme robiť úsudok podľa nálepiek, ktoré si sami zhotovujú, ale podľa toho, ako v skutočnosti riešia hlavné teoretické otázky, čo učia a komu slúžia. Ak použijeme toto leninské stanovisko na skúmanie dnešných „smerov“ buržoáznej filozofie, musíme konštatovať, že pod rôznymi slovnými názvami sa skrýva jedna idealistická podstata. Sartrov existencializmus, Deweyov inštrumentalizmus, Smithov holizmus, všetky tieto a in podobné reakčné filozofické smery koncentrujú ostrie svojich útokov proti dialektickému materializmu. Pretože sú prejavom ideologic imperialistickej buržoázie, skresľujú zámerne skutočnosť, a to v otvorenej alebo zahalenej súvislosti s fideizmom, náboženstvom a mysticismom. Všetky slúžia zavádzaniu a klamanu ľudových mäs.

Dnešná buržoázna filozofia, hovorí A. A. Ždanov, „. . . stojí pred nami vo svojej novej odpornej, špinavej prirodzenosti, ktorá je obrazom celej hĺbky nízkosti a podlosti úpadku buržoázie. Pasáci a zločinci vo filozofii, to už je skutočne okraj záhuby a rozkladu. Tieto sily sú však ešte živé a môžu preto otravovať vedomie mäs.”

Úlohou marxistov je preto usilovne a dôsledne odhaľovať reakčnú podstatu a imperialistický smysel buržoáznej filozofie. To je tiež povinnosťou slovenských filozofických pracovníkov, a to tak vo vzťahu k zahraničnej ideológii imperializmu, ako i k náhľadom rozdrvenej buržoázie domácej. Je našou povinnosťou zasadzovať buržoáznej filozofii, hlavne jej sociológii, jednu ranu za druhou, nepripustiť, aby otravovala vedomie

pracujúcich más. Musíme neustále odhaľovať nevyhnutnosť zániku kapitalizmu, príčiny imperialistických vojen, podstatu a úlohu kapitalistického štátu, otázky náboženstva a morálky. Treba ľudu ukázať, že vo všetkých týchto otázkach sa marxisticko-leninské stanovisko zásadne a úplne odlišuje od buržoázneho pojatia.

Treba ukázať masám pracujúceho ľudu korene pesimizmu v buržoáznom svetonáhľade. Skutočne, buržoázia nemá príčiny radovať sa. Jej vek sa končí, každý deň jej prináša nové „starosti“ a nepríjemnosti. Všade vo svete nezadržateľne rastú sily komunizmu. Udalosti potvrdzujú slová s. Molotova: V našej dobe vedú všetky cesty ku komunizmu! A na filozofickom fronte sa každý deň rozširujú rady prívržencov nepremožiteľného svetonáhľadu robotníckej triedy, dialektického a historického materializmu.

„Nie je náhodou, že kapitalisti zavierajú pred dialektickým a historickým materializmom a marxizmom-leninizmom siene učilišť na deväť zámkov. Vedia, že to je svetonáhľad novej triedy, triedy, ktorej patrí budúcnosť, robotníckej triedy. Dopustili by sme sa vážnej chyby, ak by sme sa neusilovali, aby tento pokrokový svetonáhľad sa stal názorom celej našej ľudovodemokratickej spoločnosti“ — takto nás učí konať s. Klement Gottwald.